

เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน ระหว่างกลุ่ม
ที่มารดาได้รับคำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการทารก
กับกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำ โรงพยาบาลแม่และเด็ก
ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 ราชบุรี

จินดา สุโกมล
พรพิมล จันทนะโสตถิ
อรินดา สุขพร้อม
ร.พ. แม่และเด็ก
ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 ราชบุรี

ABSTRACT :

Sukomol C, Chandanasotthi P, Sukprom A. A Comparative Study Of Child Development At Age 24 Months Between Mothers Who Received And Not Received Early Intervention Teaching At Maternal And Child Hospital, Health Promotion Center Region 4 Ratchaburi Province. (Region 7 Medical Journal 1994 ; 2 : 179-189.)

Maternal and Child Hospital, Promotion Center Region 4 Ratchaburi, Thailand.

The purpose of this study was to compare the child development at age 24 months in infants whose mothers had been given knowledge to encourage child development and in infants whose mothers had not been given knowledge to encourage child development. The samples were 45 couples of mothers and child at age 24 months who delivered at Maternal and Child Hospital, Ratchaburi. These couples were divided into 2 groups, 22 couples were experimental group or Received teaching early intervention group and 23 couples were control group or non-received teaching early intervention group. The results showed no significant difference in child development between two groups of child. However, the child development scores of both groups in this study was higher than the standard scores of Developmental Skills Inventory (DSI) in age 24 months. This might be supported by the mean scores of mother knowledge in the experimental group was higher than the control group ($P = 0.001$).

บทคัดย่อ :

จินดา สุโกมล, พรพิมล จันทนะโสทธิ, อรินคา สุขพร้อม. เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน ระหว่างกลุ่มที่มารดาได้รับคำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการทารกกับกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำ โรงพยาบาลแม่และเด็ก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 ราชบุรี. (วารสารแพทย์เขต 7 2537 ; 2 : 179-189.)

ร.พ. แม่และเด็ก. ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 ราชบุรี.

การวิจัยครั้งนี้ วัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน ระหว่างกลุ่มที่มารดาได้รับคำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการทารกกับกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำ กลุ่มตัวอย่างคือ มารดาและเด็กจำนวน 45 คู่ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดิมที่คลอดที่โรงพยาบาลแม่และเด็ก ราชบุรี โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 22 คู่ กลุ่มควบคุม 23 คู่ ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีพัฒนาการไม่แตกต่างกันแต่พบว่าพัฒนาการของเด็กกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน DSI (Developmental Skills Inventory) ของเด็กอายุ 24 เดือน โดยอาจสนับสนุนจากคะแนนเฉลี่ยความรู้ ของมารดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ามารดาในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001

บทนำ

คุณภาพของเด็กคือรากฐานคุณภาพของผู้ใหญ่และสังคม เป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า เนื่องจากการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กขึ้นโดยตรงจากศักยภาพของเด็กที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม จากการวิจัยในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา พบอย่างชัดเจนว่า สิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูมีผลต่อสมองของเด็กมาก โดยเฉพาะในช่วง 6 ปีแรก เป็นระยะที่สำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาศติปัญญา และบุคลิกภาพของเด็ก จากการศึกษาที่ประเทศไทยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เช่น ลักษณะของครอบครัวซึ่งแปรสภาพจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว การเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตแบบชนบทไปเป็นแบบเมืองและการใช้ชีวิตในครอบครัว ซึ่งนับวันจะมีเวลาน้อยยิ่งขึ้นมารดาต้องทำงานนอกบ้านเนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับส่งผลกระทบต่อเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะเด็กแรกเกิด ถึง 2 ขวบ ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด และพบว่ามารดายังมีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรวัยเด็กเล็กอยู่ในระดับต่ำมาก¹ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กไทยมีพัฒนาการทางด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ช้ากว่ามาตรฐานของเด็กอเมริกัน²⁻⁴ ทั้งนี้เพราะการเลี้ยงดูเด็กแบบประคบประหมม ไม่ให้เด็กได้พัฒนาหรือเลี้ยงในที่จำกัด เด็กไม่มีโอกาสเคลื่อนไหวอย่างอิสระ และเนื่องจากเด็กเป็นปัจเจกชน ที่มีบุคลิกภาพเฉพาะตัว และจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยในเรื่องความรับผิดชอบการเลี้ยงดูอบรมเอาใจใส่ในความรัก และตอบสนองความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ จากมารดา บิดาหรือผู้เลี้ยงดู เพื่อที่จะเจริญเติบโตเป็นปกติอย่างดีที่สุด เท่าที่พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมจะอำนวย แต่ความรักอย่างเดียวยังไม่พอเพียงที่จะเสริมสร้างคุณภาพของคน เพราะความรักอย่างเดียวอาจทำให้คุณภาพเสียได้ จึงจำเป็นต้องมีทั้งความรักและความรู้จึงจะเสริมสร้างคุณภาพของเด็กขึ้นมาได้⁵

โรงพยาบาลแม่และเด็ก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4

ราชบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมอนามัย มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก ครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัด คือ ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และกาญจนบุรี มีการคลอดโดยเฉลี่ย 539 คนต่อเดือน ในปี 2535 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าสถานบริการอื่น ๆ ดังนั้นกลุ่มเป้าหมาย ที่สำคัญคือ แม่และเด็ก จึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีคุณภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อเป้าหมายแห่งการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า และจากการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทารก ระหว่างกลุ่มที่มารดาได้รับคำแนะนำ การส่งเสริมพัฒนาการทารก กับกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำ⁶ พบว่ามารดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน สูงกว่ากลุ่มควบคุม และทารกกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทุกด้านสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดังนั้นการติดตามประเมินผลพัฒนาการเด็กจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อนำมาหารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการ และแนะนำความรู้แก่มารดา บิดา เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กไทยทุกคน ไม่เพียงแต่จะเกิดรอดปลอดภัยเท่านั้น แต่จะต้องมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อเติบโตอย่างมีคุณภาพ เป็นทรัพยากรที่มีค่าเพื่อไปพัฒนาประเทศสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อ

1. เปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กอายุ 24 เดือน ระหว่างกลุ่มที่มารดาได้รับคำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการทารก กับกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำ
2. เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน ของมารดา ระหว่างกลุ่ม ที่มารดาได้รับคำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการกับกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำ
3. ศึกษาสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูเด็กอายุ 24 เดือน
4. ศึกษารูปแบบของการพัฒนาการเด็กอายุ 24

เดือน กับเกณฑ์มาตรฐาน DSI (Developmental Skills Inventory)

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง ตามช่วงเวลา (Quasi-Time-Series Experimental Design) กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากร คือ มารดาและเด็กที่คลอด ณ โรงพยาบาลแม่และเด็ก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 ราชบุรี และตามคุณสมบัติที่กำหนด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดิม ที่ได้รับคำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการทารกตั้งแต่แรกเกิด - 6 เดือน จำนวน 45 คู่ (มารดา - ทารก)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน ในพัฒนาการ 5 ด้าน คือ
  - พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว (Gross motor)
  - พัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและสติปัญญา (Fine motor)
  - พัฒนาการด้านการเข้าใจภาษา (Receptive language)
  - พัฒนาการด้านการใช้ภาษา (Expressive language)
  - พัฒนาการด้านสังคมและการช่วยเหลือตัวเอง (Personal - Social Skills)
2. แบบสัมภาษณ์ความรู้ของมารดาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน
3. แบบสังเกตสิ่งแวดล้อมที่บ้านเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
4. แบบบันทึกข้อมูลของเด็ก เกี่ยวกับการเจริญเติบโต สุขภาพอนามัย และโภชนาการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดย

1. ส่งไปรษณียบัตรนัดให้มารดากลุ่มตัวอย่าง นำบุตรมาทดสอบพัฒนาการที่คลินิกตรวจสุขภาพเด็กดีวัน

ละไม่เกิน 3 คน ในวันที่เด็กอายุครบ 24 เดือน

2. เยี่ยมบ้านกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสังเกตสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมพัฒนาการและสัมภาษณ์ความรู้ มารดาเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก

3. ทดสอบพัฒนาการเด็กกลุ่มตัวอย่าง วัดการเจริญเติบโต สัมภาษณ์มารดาเกี่ยวกับโภชนาการสุขภาพอนามัย พร้อมทั้งตรวจฟันโดยทันตแพทย์ และแจกเอกสารการดูแลฟัน แปรงสีฟัน ของเล่นให้แก่เด็กกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ โดยใช้ความเชื่อมั่นในระดับร้อยละ 95 ($\alpha = 0.05$) เป็นเกณฑ์ในการยอมรับหรือปฏิเสธสมมุติฐาน ในการหาความแตกต่างทางสถิติใช้สถิติ t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คู่ (มารดา - เด็ก) แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 22 คู่ กลุ่มควบคุม 23 คู่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของมารดา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ส่วนที่ 1

1. ข้อมูลทั่วไปของมารดากลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์มารดากลุ่มตัวอย่างจากการเยี่ยมบ้าน เกี่ยวกับคุณลักษณะของประชากร พบว่า อายุของมารดากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม อยู่ในช่วง 21 - 25 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของมารดาทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับประถมศึกษา อาชีวมารดากลุ่มทดลองส่วนมากมีอาชีพรับจ้างและอาชีพแม่บ้านรองลงมา ส่วนมารดากลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน ลักษณะครอบครัวของกลุ่ม

ทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย ทั้งสองกลุ่ม ดังแสดงในตารางที่ 1

2. ข้อมูลทั่วไปของเด็กกลุ่มตัวอย่าง

พบว่าเพศของเด็กกลุ่มทดลองร้อยละ 72.7 เป็นเพศหญิง ส่วนกลุ่มควบคุมร้อยละ 52.2 เป็นเพศชาย ลักษณะการคลอดส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะการคลอดปกติ ดังแสดงในตารางที่ 2

3. สิ่งแวดล้อมของเด็กจากการเยี่ยมบ้าน

พบว่า ทั้งสองกลุ่มลักษณะบ้านส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง ที่นอนของเด็กส่วนใหญ่นอนบนฟูก ส่วนที่รับประทานอาหาร จะรับประทานอาหารบนพื้นเป็นส่วนใหญ่ สถานที่เล่นส่วนใหญ่จะเล่นในบ้าน ผู้ดูแลเด็กเป็นส่วนใหญ่ คือ แม่ ดังแสดงในตารางที่ 3

ส่วนที่ 2 เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการของมารดา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

พบว่าความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน ของมารดากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ามารดากลุ่มควบคุมและเมื่อทดสอบความแตกต่างที่สถิติพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ $P - Value < 0.001$ ดังแสดงในตารางที่ 4

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพัฒนาการทุกด้านของเด็กอายุ 24 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

พบว่า คะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทุกด้านของกลุ่มควบคุมเท่ากับ 162.30 ส่วนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 159.95 เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติ โดยใช้การทดสอบด้วยค่าที พบว่าพัฒนาการของเด็กที่อายุ 24 เดือน ของทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความรู้ของมารดาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน

จากผลการศึกษาพบว่าความรู้ของมารดาที่ได้รับ

คำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการทารก ตั้งแต่หลังคลอด มีคะแนนดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 4) ทั้งนี้เพราะมารดากลุ่มที่ได้รับคำแนะนำในช่วง 2 - 3 วันแรกหลังคลอด เป็นระยะรับเข้า (Taking in)⁷ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไคด์คือ กฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึกหัด และกฎแห่งผลที่พึงพอใจ รวมทั้งทฤษฎีความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งเร้า อินทรีย์ และการตอบสนอง โดยมารดาได้รับคำแนะนำโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ รูปภาพ และการสาธิต ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่ผ่านอวัยวะสัมผัส หลายทาง คือ ทางหู ทางตา และแจกเอกสารคู่มือให้นำไปปฏิบัติที่บ้าน โดยการให้เป็นประจำ ๆ เป็นการทบทวน และกระตุ้นให้เกิดความทรงจำระยะยาวโดยการวัดความรู้ในครั้งนี้ มีระยะห่างจากการวัดครั้งก่อนถึง 18 เดือน

2. พัฒนาการของเด็กอายุ 24 เดือน

จากผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการรวมทุกด้านของเด็กอายุ 24 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 5) ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ที่ว่า พัฒนาการของเด็กอายุ 24 เดือนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม การศึกษานี้ได้ผลเช่นเดียวกับการศึกษาของ วิท เคนเนท เจ และคาเชย์ แพทริก⁸ ที่ศึกษาผลของการส่งเสริมสุขภาพเด็กจากสัมพันธภาพระหว่างมารดากับทารก พบว่าพัฒนาการของทารกทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่ผลการศึกษานี้แตกต่างจากผลการศึกษาก่อนของพรพิมล จันทนะไลต์ดี⁹ ที่ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทารก ระหว่างกลุ่มที่มารดาได้รับคำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการทารกกับกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำ พบว่า ทารกกกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของ วาซิกค์ และคณะ¹⁰ ซึ่งศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับ การส่งเสริมพัฒนาการ โดยให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการส่งเสริมพัฒนาการแก่ บิดา มารดา ของทารกที่มีภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับระดับสติปัญญา ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับความรู้ และได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ที่ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการ มีพัฒนาการดีกว่าอีกสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ได้รับความรู้เพียงอย่างเดียว และกลุ่มควบคุม

จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อนำสังเกตว่า คะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทุกด้านของเด็กอายุ 24 เดือน ของกลุ่มควบคุมสูงกว่ากลุ่มทดลองเล็กน้อย (ตารางที่ 5) และจากการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ของมารดา พบว่า มารดากลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ มีอาชีพแม่บ้าน จึงมีเวลาดูแลลูกมากกว่ากลุ่มทดลอง ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง (ตารางที่ 1) และในกลุ่มควบคุมแม่เป็นผู้ดูแลเด็กเป็นส่วนใหญ่ มากกว่ากลุ่มทดลอง จึงมีผลต่อพัฒนาการเด็ก คือ เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใกล้ชิด เช่น การทำงานบ้าน การใช้คำพูด และพบว่าพ่อแม่กลุ่มควบคุมเล่นกับลูกทุกวัน ร้อยละ 91.3 ขณะที่กลุ่มทดลองเล่นกับลูกทุกวันร้อยละ 72.7 ซึ่งความสำคัญของการเล่น นอกจากจะให้ความเพลิดเพลิน สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพ่อแม่ลูกแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้และฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ในวัยต่อไป จึงทำให้เด็กในกลุ่มควบคุมมีแนวโน้มที่จะมีพัฒนาการดีกว่าเด็กในกลุ่มทดลอง

3. สิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูเด็กอายุ 24 เดือน

3.1 ลักษณะที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ได้ถูกสูงทั้งสองกลุ่ม ซึ่งเป็นลักษณะบ้านของคนไทยในชนบท ซึ่งบริเวณที่ว่างใต้ถุนบ้านเป็นสถานที่ใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เป็นที่เล่นของเด็ก ๆ เป็นที่เลี้ยงดูเด็ก และเป็นที่พักผ่อนกิจกรรมนันทนาการในครัวเรือน

3.2 การเลี้ยงดู จากการศึกษพบว่าผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่คือ มารดาในกลุ่มทดลองร้อยละ 50 ส่วนกลุ่มควบคุมร้อยละ 78.3 และรองลงมาคือคุณยาย ย่า ยาย เนื่องจากมารดาเด็กบางคนต้องทำงานนอกบ้าน จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการของเด็ก นอกจากนั้น ย่า หรือ ยาย ก็มีบทบาทสำคัญในการดูแลเด็ก เนื่องจากเคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก่อนตลอดจนถือเป็นหน้าที่ของตนที่ต้อง

ช่วยดูแลหลานอย่างใกล้ชิด

3.3 การดูแลสุขภาพอนามัย จากการศึกษาพบว่า เด็กส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มไม่เคยนอนพักรักษาในโรงพยาบาล แต่พบว่า มีเด็กที่ไม่ได้รับภูมิคุ้มกันโรคตามกำหนด คือ วัคซีน DPT, OPV กระตุ้น ครั้งที่ 1 ทั้งสองกลุ่มรวมกันร้อยละ 14.44 ซึ่งหมายถึงมีเด็กที่ได้รับภูมิคุ้มกันโรคครบตามเกณฑ์ ร้อยละ 85.56 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายของการครอบคลุมการรับภูมิคุ้มกันโรคของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งกำหนดเป้าหมายไว้ ร้อยละ 90¹¹ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ถึงปัญหาที่ไม่สามารถนำบุตรมารับวัคซีนพบว่า บางรายเด็กไม่สบายบ่อย บางรายบอกว่าเด็กไม่เป็นอะไร จึงไม่มาฉีด บางรายไม่ฉีดเพราะไม่มีเงิน

3.4 รูปแบบของพัฒนาการเด็กอายุ 24 เดือน จากการศึกษา พบว่า พัฒนาการเด็กกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม มีพัฒนาการทุกด้านสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน DSI (Developmental Skills Inventory) คือ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 159.95 คะแนน และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย 162.30 คะแนน (ตารางที่ 5) ซึ่งคะแนนพัฒนาการปกติของเด็กอายุ 24 เดือน เท่ากับ 120 คะแนน และพัฒนาการในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนสูงกว่าพัฒนาการด้านอื่น ๆ ในขณะที่พัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และสติปัญญามีคะแนนต่ำกว่าพัฒนาการด้านอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านบริการ

ก. ควรมีการให้คำแนะนำมารดาหลังคลอดเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทารก และให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเมื่อมารับภูมิคุ้มกันโรคในแต่ละช่วงอายุ

ข. ควรมีการประเมินพัฒนาการเด็ก เมื่อมารับภูมิคุ้มกันโรคอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ

ค. ควรแจกเอกสารคู่มือการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุ เพื่อให้มารดาและสมาชิกในครอบครัวได้อ่านและช่วยกันส่งเสริมพัฒนาการเด็กในแนวทาง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของมารดาในกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และลักษณะครอบครัว

คุณลักษณะ	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)				
21 - 25	14	63.6	15	65.2
26 - 30	6	27.3	3	13.0
31 - 35	2	9.1	5	21.8
รวม	22	100.0	23	100.0
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	17	77.3	19	82.6
มัธยมศึกษา	2	9.1	3	13.0
อาชีวศึกษา	2	9.1	1	4.3
อุดมศึกษา	1	4.5	0	0
รวม	22	100.0	23	100.0
อาชีพ				
แม่บ้าน	6	27.3	10	43.5
ค้าขาย	5	22.7	3	13.0
เกษตรกร	2	9.1	3	13.0
รับจ้าง	7	31.8	5	21.7
รวม	22	100.0	23	100.0

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเด็กกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ลักษณะของการคลอด

คุณลักษณะ	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	6	27.3	12	52.2
หญิง	12	72.7	11	47.8
รวม	22	100.0	23	100.0
ลักษณะการคลอด				
คลอดปกติ	13	59.1	12	52.2
คลอดโดยใช้ V/E	2	9.1	1	4.3
คลอดโดยใช้ F/E	1	4.5	1	4.3
คลอดโดยใช้ C/S	6	17.3	9	39.1
รวม	22	100.0	23	100.0

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมของเด็กจากการเยี่ยมบ้าน

คุณลักษณะ	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะบ้าน				
- เรือนไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง	10	45.5	13	56.6
- เรือนไม้ 2 ชั้น	3	13.6	3	13.0
- เรือนฝาขัดแตะ	2	9.1	3	13.0
- เรือนแถว	0	0	2	8.8
- ตึก	5	22.7	1	4.3
- บ้านชั้นเดียวติดพื้น	2	9.1	1	4.3
รวม	22	100.0	23	100.0
ที่นอนของเด็ก				
- นอนบนเตียง	5	22.8	5	21.8
- นอนบนฟูก	14	63.6	17	73.9

คุณลักษณะ	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- นอนบนท้อง	3	13.6	0	0
- นอนบนพื้น	0	0	1	4.3
รวม	22	100.0	23	100.0
สถานที่รับประทานอาหาร				
- บนโต๊ะ	5	22.7	8	34.8
- บนพื้น	17	77.3	15	65.2
รวม	22	100.0	23	100.0
สถานที่เล่น				
- ในบ้าน	15	68.2	17	73.9
- นอกบ้าน	1	4.5	3	13.0
- บ้านเพื่อนบ้าน	6	27.3	3	13.0
รวม	22	100.0	23	100.0
ผู้ดูแลเด็กเป็นส่วนใหญ่				
- แม่	11	50.0	18	78.3
- ย่า, ยาย	6	27.3	4	17.4
- ปู่, ย่า	2	9.1	1	4.3
- ญาติ	2	9.1	0	0
- ผู้ดูแลที่จ้างมา	1	4.5	0	0
รวม	22	100.0	23	100.0

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อายุ 24 เดือน ของมารดาในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t - value	df	p - value
กลุ่มทดลอง	22	17.23	2.51	4.15	43	< 0.001
กลุ่มควบคุม	23	17.87	2.90			

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทุกด้านของเด็กอายุ 24 เดือนระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t - value	df	p - value
กลุ่มทดลอง	22	159.95	9.59	-0.87	43	0.39
กลุ่มควบคุม	23	162.30	8.51			

เดียวกัน

2. ด้านวิชาการ

ก. ควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลมารดาและเด็ก ให้มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและประเมินพัฒนาการเด็ก เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแนะนำ แก่บิดา มารดา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการเลี้ยงดูเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข. ควรนำผลการวิจัย เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มาใช้ในการให้บริการแก่มารดาหลังคลอด และทารก

3. ด้านบริหาร

ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำ และการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกรายที่มีพัฒนาการช้า หรือมีภาวะเสี่ยงตั้งแต่แรกเกิด เพื่อให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณนายแพทย์ประดิษฐ์ สุโกมล ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 ราชบุรี ที่ได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัยและอนุมัติเงินบำรุงศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 ราชบุรี และขอขอบคุณฝ่ายทันตสาธารณสุข ทพ.สมนึก โรจนรัตน์วานิชย์ ที่สนับสนุนแปลงสีฟันเด็ก และเอกสารความรู้เกี่ยวกับการดูแลฟันแก่กลุ่มตัวอย่าง ขอขอบคุณ ทพ.วาศักดิ์ อินรุ่งโรจน์ ทพ.มลฤดี เจียรมงคลวุฒิ ที่ให้ความร่วมมือในการตรวจสุขภาพฟันแก่เด็กกลุ่ม

ตัวอย่าง และที่สำคัญคือ ขอขอบคุณ พ่อ แม่ และเด็ก กลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

เอกสารอ้างอิง

1. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรวัยเด็กเล็ก : ศึกษาเฉพาะมารดาที่คลอดบุตรคนแรกที่โรงพยาบาลราชวิถี. ปริญญาานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (ประชากรศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.
2. ประทุม โพธิ์ทอง, และคณะ. การศึกษาพัฒนาการของเด็กไทยย่านดินแดง โดยวิธี D.D.S.T ในบทความย่อยผลงานวิจัยทางสุขภาพจิตและจิตเวช. กรุงเทพฯ : ธรวิรัชการพิมพ์, 2533 : 8.
3. วิชัย พลานวงศ์, เสาวนีย์ จำเดิมแผด็จศึก, พูนศรีเลระกุล. การศึกษาพัฒนาการของเด็กไทยในกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่แรกคลอดจนถึง 6 เดือน. จุฬาลงกรณ์ เวชสาร 2527 ; 28(10).
4. พูนสุข สรียาภรณ์. พัฒนาการเด็กของเคนเวอร์. กรุงเทพฯ : เชน - เอนการพิมพ์, 2532.
5. ประเวศ วะสี. เอาจูกรักคืนมา. กรุงเทพมหานคร หมอชาวบ้าน ; ม.ป.ป.
6. ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 ราชบุรี. รายงานสถิติประจำปี 2535. ราชบุรี : ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 ราชบุรี, 2535.

7. Rubin R. Puerperal change. Nursing Outlook 1986 ; 753.
8. Whitt J Kenneth, Carey Patrick H. The Mother Infant Relationships and Infant Development : The Effect of Pediatric Intervention. Child Development 1982 ; 5 : 948-56.
9. พรพิมล จันทนะไสถ์. เปรียบเทียบพัฒนาการทารก ระหว่างมารดาที่ได้รับคำแนะนำการส่งเสริมพัฒนาการทารกกับกลุ่มที่ไม่ได้รับคำแนะนำที่โรงพยาบาลแม่และเด็ก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 7 ราชบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.
10. Wasik, Barbarn Hanma, Ramey, Craig T. A Longitudinal study of Two Early Intervention Strategies. Project CARE. Child Development 1990 ; 61 : 1682-96.
11. กองแผนงานสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. สภาพปัญหาสาธารณสุขนโยบายและกลวิธีการพัฒนาในแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.